

ŠOLSKI CENTER POSTOJNA
SREDNJA ŠOLA

Referat pri predmetu filozofija

PLATONOVA PRISPODOBA VOTLINE

Ključne besede: Platon, prispodoba, votlina, ujetnik, sonce

Avtor: Hana Čuk, 4. B

Mentor: Gorazd Brne, univ. dipl. fil. in prof. soc.

Podpisani avtor izjavljam, da je ta pisni izdelek moje lastno delo.

Postojna, november 2015

1 UVOD

Platon je eden izmed predstavnikov klasičnega obdobja antične grške filozofije, ki datira v 5. in 4. stoletju pred našim štetjem. Bil je Sokratov učenec ter učitelj Aristotela. Bil je začetnik filozofske smeri, ki nosi po njem ime – platonizem. Je ustanovitelj akademije v Atenah.

Platonov nauk je, da duša pozna ideje iz prejšnjega, onstranskega bivanja. Ideje se ne razvijajo, ampak se jih spominjamo. To pomeni, da je vse spoznavanje in učenje vnovično spominjanje.

Prispodoba o votlini je opisana v sedmi knjigi Platonovega dela z naslovom Država (gr. Politeia).

2 PLATONOVA PRISPODOBA VOTLINE

Ljudje smo kot ujetniki, ki so zaprti v votlini že od rojstva. Priklenjene imajo noge in vrat, tako da vedno gledajo v isto steno. Za njimi je prižgan ogenj, ki osvetljuje to steno. Prisiljeni so gledati sence, ki se prikazujejo na steni. Te povzročajo ljudje, ki hodijo po odru med ujetniki in ognjem. Na odru je zid, ki deluje kot zaslon, na katerem ljudje z lutkami in predmeti prikazujejo različne predstave. Jetniki so v votlini priklenjeni od rojstva in nimajo nobenega znanja o zunanjem svetu. Vse kar poznajo, so sence na steni. Prepričani so, da so te sence in glasovi, ki jih slišijo, prava resničnost. Poimenujejo in razlikujejo sence med seboj ter jim pripisujejo različne glasove in odmeve, ki jih slišijo v votlini. Njihovo življenje ni nič drugega, kakor podobe senc in odmevi. Na enkrat se eden izmed jetnikov osvobodi. Obrne se proti ognju, pri čemer ga zaradi svetlobe oči zabolijo. Preveč je zaslepljen, da bi lutke in predmete predstave videl izostrene tako kot prej sence. Sčasoma pa ugotovi, da je to, kar je videl prej, zgolj iluzija. Se mu pa sence še vedno zdijo bolj resnične od predmetov pred ognjem. Sledi pot iz votline in prihod na dnevno luč. Sonce osvobojenca tako zaslepi, da ne razloči ničesar, kar naj bi bilo zdaj resnično. Ko se mu oči privadijo na bolečo svetlobo sonca, začne ločevati oblike. Še vedno pa se mu zdijo sence bolj resnične od predmetov zunanjega sveta. Sčasoma se mu pogled izostri in najprej si ogleduje odseve predmetov v vodi, nato usmeri pogled na same predmete. Kmalu razločno vidi nebo ponoči ter luno in zvezde. In kmalu vidi sonce. Ugotovi, da je sonce vzrok vsega videnega. Ko se spomni svojega prejšnjega življenja in mišljenja, ki ga je imel v votlini, začne ceniti novo spoznanje. Zaradi želje po deljenju novo pridobljenega spoznanja se osvobojenec se vrne v votlino in opazi, da ima težave pri razumevanju in videnju senc. Ostali jetniki se mu posmehujejo in so prepričani, da si je z izhodom iz jame uničil vid. Ne dovolijo mu, da tudi njih osvobodi. Svobodni zapornik zapusti votlino in nadaljuje svoje življenje zunaj nje.

3 INTERPRETACIJA

Platonov nauk je, da duša pozna ideje iz prejšnjega, onstranskega bivanja. Ideje se ne razvijajo, ampak se jih spominjamo. To pomeni, da je vse spoznavanje in učenje vnovično spominjanje.

Platon prisposodbo votline razloži kot življenje filozofa, ki poskuša izobraziti ljudi. Ljudem je njihovo znanje dovolj in so celo nasilni do njega zaradi njegovih naukov. Sporočilo ke, da smo ljudje preveč trmasti in nevedni, da bi se osvobodili in prišli do novih spoznanj.

Za Platona nevednost predstavlja odnos človeka do pojavnega sveta, do tega, kar prinašajo čutila. Ljudje, ki vidijo samo sence, imajo zelo omejeno resničnost. Človek je ujetnik votline zato, ker ne pozna drugega in meni, da je to vse, kar obstaja. Platon pa govori o možnem izhodu iz votline, iz nevednosti. Potreben je trud, ampak rezultat truda je uvid v drugačno resničnost.

Naslednji korak osvobojenega jetnika je ponoven sestop v votlino. Dolžan se čuti deliti svoje spoznanje z ostalimi jetniki, kljub temu, da oni tega ne sprejmejo. Dolžan se čuti, voditi jih do spoznanja.

4 LITERATURA

Platon: Zbrana dela, prevod Kocijančič, G. (2009). Ljubljana : KUD Logos. Str. 1162–1167.

Plato's Cave (animated version), dostopno na: <https://youtu.be/d2afuTvUzBQ> (21. 11. 2015)

Platonova prisposodba votline in prisposodba daljice, dostopno na:
<http://www.ilb.scpo.si/platonova-prisposodba-votline-in-prisposodba-daljice/> (21.11. 2015)

Platon, dostopno na: <https://sl.wikipedia.org/wiki/Platon> (21. 11. 2015)

Platonov mit o votlini, dostopno na: <http://www.akropola.org/clanki/clanek.aspx?lit=540> (22. 11. 2015)